

Draft Skenari:
Ekonomia qarkulluese - Përfitimet dhe mundësitë për bizneset

HYRJE:

Realiteti i shekullit të 21-të po tregon se bota jonë e përparuar teknologjikisht po bëhet fatkeqësisht një botë e mbetjeve, ku venddepozitimiet rriten më shumë se gradaçelat, lumenjtë thahen, pyjet digjen, burimet natyrore shterojnë dhe shëndeti i njerëzve rrezikohet nga ndotja.

Çdo vit ne hedhim një masë prej 2.12 miliardë ton mbeturina. Nëse të gjitha këto mbeturina do të vendoseshin mbi kamiona, ata do të kishin një gjatësi që i vjen rrotull botës 24 herë. Çdo sekondë, ekuivalenti i një kamioni me mbeturina të tekstileve depozitohet ose digjet. Çdo muaj, më shumë se 500.000 ton plastikë hidhen në oqeanë. Kjo sasi e jashtëzakonshme e mbeturinave është pjesërisht për shkak se 99% e asaj plastike që ne blejmë hidhet poshtë brenda 6 muajve.

(E dukshme + fakte: Llojet e produkteve me përqindjen më të lartë në mbetjet e korporatave: letër 37%, materiale organike 21%, plastikë 17%, materiale ndërtimi 11%, metal 8%)

Për të mos përmendur se sa energji harxhojmë kot...

Mbeturinat dhe ndotja janë pasoja të vendimeve tona, të mënyrës sonë të jetës, të garës së konsumimit, prodhimit të bollshëm dhe plehrave dhe hedhjes së tyre shpejt dhe pa u menduar. Ne gëzojmë komoditete materiale të paimagjinueshme për brezat e mëparshëm. Me tendencat aktuale, konsumi global i burimeve në vitin 2030 pritet të jetë dy herë më i lartë se në 2010. Dhe numri i konsumatorëve po rritet, duke iu afruar 3.5 miliardë konsumatorëve të rinj të klasës së mesme. Nëse të gjithë do të jetonin si konsumatorë perëndimorë, do të na duheshin deri në 5 planete që të na mbështesnin dhe të thithnin mbetjet tona.

Në mënyrë që të arrijmë që brezat e ardhshëm të kenë të plotësojnë nevojat themelore, ne do të kemi nevojë për 50% më shumë ushqim, 45% më shumë energji, 30% më shumë ujë ... por ne po arrijmë kufijtë, bota po shteron nga burimet natyrore, nafta globale rezervat për shembull do të ekzistojnë vetëm për 46 vjet të tjera.

Duke u rritur nga popullsia botërore 7 miliardë në 9 miliardë deri në vitin 2050, është koha të veprojmë TANI!

Mjedisi më i pastër dhe më i gjelbër është ndryshimi i lojës për të gjithë të ardhmen e civilizimit. Qëndrueshmëria është thelbësore për mënyrën se si ne projektojmë dhe menaxhojmë sistemet tona.

Ka një lajm të mirë! Le të shohim se si shfaqet një formë e re e ekonomisë së qëndrueshme - EKONOMIA QARKULLUESE.

NDRYSHIMI DREJT EKONOMISE QARKULLUESES / TE BEHEMI EKONOMI QARKULLUESE

EKONOMIA QARKULLUESE është një koncept i cili përqendrohet në qëndrueshmërinë, duke premtuar shumë përfitime për botën në të cilën jetojmë, përfitime për të gjithë: njerëzit, bizneset dhe mjedisin.

Drejtimi i ekonomisë ashtu si natyra drejton biznesin e saj është baza - asgjë nuk është e humbur, gjithçka shërben si ushqim për diçka tjetër, kjo mënyrë është një sistem i mbyllur.

Zhvendosja është e qartë, në vend të ekonomisë lineare, MERR-PRODHO- HIDH ekonomia qarkulluese (e parë me qark të mbyllur) rezulton: REDUKTIM, RIPERDORIM, RIKIKLIM RINOVIM dhe RIGJENERIM.

(shpjegohet vizualisht)

1. Fillon me përdorimin e burimeve që tashmë janë nxjerrë. Në vend që të marrim nga natyra, ZVOGËLIMI DHE RIPËRDORIMI në të vërtetë do të thotë optimizim i burimeve përmes zëvendësimit (duke përdorur burime të ndryshme për të arritur të njëjtin qëllim) dhe dematerializimit (duke përdorur një sasi më të vogël të një burimi për të njëjtin funksion);

2. Vazhdon me krijimin: dizenjimin dhe prodhimin e produkteve qarkulluese, ose produkte të cilat supozohet se zgjasin më gjatë ose për aq kohë sa është e mundur, të jenë të azhornueshme, të lehta për tu mirëmbajtur, të riparueshme dhe të lehta për tu çmontuar dhe ripërdorur. Është thelbësore për të patur sukses për të zhvilluar diçka që mund të jetë qarkulluese që nga fillimi, duke përdorur sa më pak energji të jetë e mundur, duke siguruar në të njëjtën kohë që klientët të mund të kenë një kënaqësi të mirëfilltë dhe përfitim real nga përdorimi i tij, një përfitim i vërtetë në drejtim të ripërdorimit dhe të rigjenerimit të tij.

3. Ka shumë gjëra që mund të bëhen para fundit të jetës së një produkti, por pasi produkti nuk mund të përdoret më, ai duhet të mbliidhet dhe riciklohet. Asgjë nuk duhet të shkojë në depozitim mbetjesh.

4. Qarku mbyllet duke rinovuar, apo edhe rikrijuar procesin e prodhimit, duke i dhënë vlera të reja produkteve ose materialeve.

Prandaj, në ekonominë qarkulluese rruga është e qartë: zvogëloni, ripërdorni dhe ricikloni sa më shumë që të jetë e mundur. Rritja e jetëgjatësisë së produktit është një hap i rëndësishëm. Hulumtimet tregojnë se një rritje minimale prej vetëm 1% në aktivitetet ekonomike në lidhje me jetëgjatësinë e produktit mund të ketë një efekt kumulativ prej 7.9 miliardë euro në vit në të gjithë ekonominë evropiane.

Është një zhvendosje që përfshin të gjithë dhe gjithçka: bizneset, qeveritë, individët, qytetet, pyjet, produktet, vendet e punës. Kjo kërkon një ndryshim rrënjësor në mënyrën se si ne prodhojmë dhe konsumojmë dhe i gjithë sistemi duhet të ndryshojë. Gjithnjë e më shumë biznese duhet të punojnë së bashku, madje edhe konkurrentët, thjesht sepse lënda e parë e gjithsecilit është mbetje e biznesit të dikujt tjetër, mundësia e dikujt tjetër për burime. Sa më shumë njerëz të marrin pjesë, aq më shumë materiale mund të përdoren, aq më shumë sinergji dhe efikasitet të shkallëve nga mbledhja e materialeve. Përvoja nga vitet e kaluara, tregon se EQ po ofron mundësi dhe po jep mbështetje në planin afatgjatë nga perspektiva e kostos, nga perspektiva e markës, nga zhvillimi i produkteve që krijojnë platformë për inovacione të mëtejshme, vende të reja pune, rritje të të ardhurave dhe ndikime pozitive në mjedis.

Disa nga përfitimet e vlerësuara në mënyrë numerike (vizuale):

- 30% rritje ekonomike dhe rritje e vendeve të mundëshme të punës (Rritja e produktivitetit të burimeve me 30% deri në 2030 do të rrisë PBB me 0.8% dhe do të krijojë dy milion vende të reja pune në BE);
- 3,000 EUR rritje në të ardhurat e disponueshme në vit për familjet e BE-së;
- 580 milion EUR kursime vjetore të kostove materiale në industrinë e mallrave të konsumit të shpejtë
- Nga 20 deri në 90% kursim të energjisë dhe kostove që lidhen me rritjen e efikasitetit të burimeve (Përdorimi i lëndëve të para dytësore në prodhimin e metaleve, qelqit dhe letrës rezulton në kursim të energjisë prej 20 deri në 90%.);
- Reduktim 48% i emisioneve të dioksidit të karbonit deri në vitin 2030

Komisioni Evropian u drejtuar globalisht drejt politikave të ekonomisë qarkulluese. Nga 2015, kjo është një temë prioritar i politikës që synon përmirësimin e efikasitetit të burimeve, për të ripërcaktuar rritjen me përfitime pozitive sociale, mjedisore dhe

ekonomike, tani është një objektiv kryesor i Marrëveshjes së Gjelbër Evropiane - axhenda gjithëpërfshirëse e rritjes që synon ta bëjë Evropën kontinenti i parë neutral për klimën.

Por, kalimi në EQ ka të bëjë me kostot.

Kompanitë duhet të ridizenjojnë zinxhirët e furnizimit dhe produktet e tyre, në mënyrë që të sigurojnë përdorimin e përsëritur (ripërdorimin) përsëri dhe përsëri. Prodhuesit do të përballen me kosto më të larta në lidhje me logjistikën e hedhjes së mbetjeve dhe riciklimit. Ekzistojnë gjithashtu sfida që lidhen me njohuritë dhe aftësitë e mjaftueshme për të drejtuar këto procese.

Është vlerësuar se për tranzicionin e plotë në EQ në të gjithë Evropën do të duheshin 108 miliardë Euro.

Kostoja është një gjë, por ndryshimi i mentalitetit të njerëzve është diçka tjetër. Dhe kjo është ajo që në të vërtetë kërkohet që EQ të bëhet realitet.

EKONOMIA QARKULLUESE - MODELE BIZNESI

Nëse shikojmë shpejtësinë dhe shkallën e ndryshimeve që po ndodhin, përparimet teknologjike, inovatorët që punojnë shumë për të ndryshuar gjërat, është e pamundur të mos jesh optimist.

Kompanitë kryesore janë duke u bazuar në filozofinë e "mbetjeve zero" që inkurajon ridizenjimin në mënyrë që të gjitha produktet të ripërdoren.

Nëse të tjerët do të ndiqnin shembujt e atyre që bëjnë ndryshimet në këtë moment, ne do të shpëtonim Botën. Këta pionierë tregojnë se sistemi industrial ka nevojë për një rikonceptim, teknologjitë e reja nuk janë aq të rëndësishme, sa mënyra e re e të menduarit.

Le të zbulojmë se si organizatat në mbarë botën po kalojnë në modelin qarkullues, duke zhvilluar modele të reja biznesi që gjenerojnë të ardhura nga shërbimet më tepër sesa nga produktet duke patur një përdorim më efikas të burimeve, dhe duke u dhënë vlera të reja produkteve dhe materialeve në fund të jetës.

- **Rikuperimi i burimeve** është një model i cili lejon që materialet në fund të ciklit jetësor të produkteve të kthehen në treg, duke shndërruar mbetjet në vlera të reja. Ato përfshijnë logjistikën e zinxhirit të shpërndarjes, klasifikimin, magazinimin, menaxhimin e rrezikut, prodhimin e energjisë, madje edhe biologjinë molekulare dhe kiminë e polimerit.

P.sh. Adidas po paraqet një model të ri - FUTURECRAFT.LOOP si këpucët e tyre janë bërë sipas motos "është bërë për t'u ribërë përsëri". Nën kujdesin e partnerëve të prodhimit dhe riciklimit janë dizenuar këpucë me performancë të lartë për vrapim në mënyrë që "ato të kthehen tek Adidas, të prishura dhe të përdoren përsëri për të krijuar këpucë me performancë të re".

- **Modeli i biznesit i materialeve / furnizimeve qarkulluese** është veçanërisht i rëndësishëm për kompanitë që kanë të bëjnë me mallra, në të cilat burimet e pamjaftueshme zëvendësohen me burime plotësisht të ripërtëritshme, të riciklueshme ose të biodegradueshme.

P.sh. Ka shumë kompani që prodhojnë tulla dhe materiale ndërtimi nga produktet e mbetjeve. Shtëpia e parë e ndërtuar nga tullat e mbetjeve po ndërtohet në Rotterdam, Hollandë. Tullat janë bërë nga mbetjet e qeramikës, qelqit, nga industria e izolimit dhe nga balta e mbetur nga prodhimi tradicional i tullave.

- **Modeli i zgjatjes së jetës së produktit** ndihmon kompanitë të zgjasin ciklin e jetës së produkteve dhe aseteve të tyre për t'u siguruar që ato të mbeten ekonomikisht të dobishme. Materiali që do të harxhohej do të mirëmbahet ose edhe përmirësohet, me metoda të tilla si përmes riprodhimit, riparimit, azhornimit ose rimarketimit. Duke zgjatur jetëgjatësinë e produktit për aq kohë sa të jetë e mundur, kompanitë mund të mbajnë materialin në përdorim pa e hedhur në depozitat e mbetjeve dhe kështu kanë

edhe burime të reja të të ardhurave. Ky është një model i përshtatshëm për biznesin intensiv të kapitalit për segmentet e biznesit drejt biznesit (pajisje industriale) dhe për kompanitë që prodhojnë për konsumatorët që shërbejnë përmes produkteve në të parapërgatitura, ose për ato që prodhojnë produkte të reja të të cilat gjenerojnë vetëm përfitime të pjesëshme shtesë të performancës për klientët krahasuar me versionet e mëparshme.

P.sh. Gjatë 40 viteve të kaluara, aktiviteti i riprodhimit të Caterpillar, është përqendruar në kthimin e përbërësve të mjeteve të prodhura në fund të jetës së tyre në gjendje ose cilësi të njëjtë si të ishin të reja, gjë që zvogëlon kostot, mbetjet, emetimet e gazeve serë dhe nevojën për inputet e papërpunuara.

- **Virtualizimi i produkteve**, si librat ose transportuesi i zërit, i siguroar përmes kanalit dixhital që zvogëlon nevojën për transport tradicional dhe krijimin e mbetjeve. Ato çojnë në kursime të burimeve dhe rritje të produktivitetit. Më shumë përpjekje janë duke u bërë për të zvogëluar konsumin e lartë të energjisë të qendrave mbështetëse të të dhënave në mënyrë që të përmirësohet qëndrueshmëria e përgjithshme.

- **Produkti si shërbim** është model i përdorur nga ndërmarrjet që ruajnë pronësinë e produktit, ndërsa u ofrojnë klientëve qasje përmes qiradhënies, pagimuaaj për përdorim, përkundrejt bleje për ta pasur, duke shtyrë kështu afatin e konsumint të aseteve të reja. Ky model është tërheqës për kompanitë që kanë kosto të lartë operationale dhe aftësi për të menaxhuar mirëmbajtjen e këtij shërbimi dhe për të rimarrë vlerën e mbetur në fund të jetës.

P.sh. Philips shet ndriçimin si një shërbim, në të cilin kompania synon të arrijë më shumë klientë duke ruajtur pronësinë e llampave dhe pajisjeve në mënyrë që klientët të mos të paguajnë shpenzimet fillestare të instalimit. Philips gjithashtu siguron menaxhim të plotë mjedisor të produkteve të saj duke i marrë ato përsëri mbrapsht në kohën e duhur për riciklimin ose përmirësim.

- **Modeli i platformës së ndarjes** përqendrohet në ndarjen e produkteve dhe aseteve që kanë një normë të ulët pronësie ose përdorimi. Kompanitë që përdorin këtë model mund të maksimizojnë përdorimin e produkteve që shesin, të rrisin produktivitetin dhe krijimin e vlerës. Uber dhe Airbnb janë ndër novatorët e parë të të platformave të ndarjes së bizneseve. Por ka shumë më tepër, biznese të mrekullueshme të platformave të ndarjes, nga çadrat, te ushqimi, te energjia!

Modelet e biznesit me ekonomi qarkulluese vijnë në të gjitha format dhe madhësitë, në varësi të vendit ku ndodhin në zinxhirit të vlerës. Ato nuk janë ekskluzive dhe shpesh kombinohen ose bashkohen së bashku.

FUND - PERFUNDIME

Bota përreth nesh po ecën shumë shpejt përpara i përket krizës së klimës dhe krizës së burimeve. Ne ende duhet të hamë, duhet të pimë dhe të jetojmë ... Por le ta bëjmë me më shumë vetëdije dhe përgjegjësi.

Ekonomia qarkulluese nuk është një utopi. Ajo është një pjesë e rëndësishme e enigmës së qëndrueshmërisë - jep mundësi të pafund për të krijuar një ekonomi të lulëzuar, për të rigjeneruar sisteme natyrore, si një mënyrë e re për të hartuar, bërë dhe përdorur gjërat brenda kufijve të planetit tonë.

Është një mënyrë për të lënë një gjurmë pozitive në këtë botë për hir të fëmijëve tanë.

TEshtë koha të pyesni veten: A jeni pjesë e problemit, apo... A jeni pjesë e zgjidhjes për llojin e jetës dhe planetit që duhej të shijonim?

Është koha për të vepruar. Zgjedhja është e juaja!

Ndryshoni mendjen: Mendoni për ekonominë qarkulluese - Mbyllni ciklin.